

חג השבועות תשפ"ב
מתן תורה ותורת הסוטה

In memory of Dr. Chuck Feldman z"l by his loving family

במדבר פרק ה

(יא) וַיְדַבֵּר יְקֹנֶק אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: (יב) דָּבַר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אִישׁ אִישׁ כִּי תִשְׁטֶה אֶשְׁתּוֹ וּמַעַלָּה בּוֹ מַעַל: (יג) וְשָׁכַב אִישׁ אֶתְּהָ שֹׁכֶבֶת זָרַע וְנִעְלַם מֵעֵינַי אִישָׁהּ וְנִסְתָּרָה וְהָיָא נְטֻמָּאָה וְעַד אֵין בָּהּ וְהוּא לֹא נִתְפָּשָׁה: (יד) וְעָבַר עָלָיו רוּחַ קְנָאָה וְקָנְא אֶת אֶשְׁתּוֹ וְהוּא נְטֻמָּאָה אוֹ עָבַר עָלָיו רוּחַ קְנָאָה וְקָנְא אֶת אֶשְׁתּוֹ וְהָיָא לֹא נְטֻמָּאָה: (טו) וְהֵבִיא הָאִישׁ אֶת אֶשְׁתּוֹ אֶל הַכֹּהֵן וְהֵבִיא אֶת קַרְבָּנָהּ עֲלֶיהָ עֲשִׂירֵת הָאִיפָה קֶמַח שְׁעָרִים לֹא יִצַק עָלָיו שָׁמֶן וְלֹא יִתֵּן עָלָיו לֶבֶנָה כִּי מִנְחַת קְנָאוֹת הוּא מִנְחַת זָכָרוֹן מִזְכָּרֶת עוֹן: (טז) וְהִקְרִיב אֶתְּהָ הַכֹּהֵן וְהִעֲמִדָהּ לִפְנֵי יְקֹנֶק: (יז) וְלָקַח הַכֹּהֵן מִיָּם קֹדָשִׁים בְּכָלִי חֶרֶשׁ וּמִן הָעֶפֶר אֲשֶׁר יִהְיֶה בְּקִרְקַע הַמִּשְׁפָּן יִקַּח הַכֹּהֵן וְנָתַן אֶל הַמַּיִם: (יח) וְהִעֲמִיד הַכֹּהֵן אֶת הָאִשָּׁה לִפְנֵי יְקֹנֶק וַיִּפְרַע אֶת רֹאשׁ הָאִשָּׁה וְנָתַן עַל כְּפִיָּהּ אֶת מִנְחַת הַזָּכָרוֹן מִנְחַת קְנָאוֹת הוּא וּבִיד הַכֹּהֵן יִהְיוּ מֵי הַמַּרִּים הַמְאָרְרִים: (יט) וְהִשְׁבִּיעַ אֶתְּהָ הַכֹּהֵן וְאָמַר אֶל הָאִשָּׁה אִם לֹא שָׁכַב אִישׁ אִתְּךָ וְאִם לֹא שָׁטִית טְמֵאָה תַּחַת אִישׁךָ הִנְקִי מֵמֵי הַמַּרִּים הַמְאָרְרִים הָאֵלֶּה: (כ) וְאֵת כִּי שָׁטִית תַּחַת אִישׁךָ וְכִי נְטֻמָּאת וַיִּתֵּן אִישׁ בְּךָ אֶת שְׁכָבְתּוֹ מִבְּלַעַדִּי אִישׁךָ: (כא) וְהִשְׁבִּיעַ הַכֹּהֵן אֶת הָאִשָּׁה בְּשִׁבְעַת הָאֵלֶּה וְאָמַר הַכֹּהֵן לָאִשָּׁה יִתֵּן יְקֹנֶק אוֹתְךָ לָאֵלֶּה וְלִשְׁבַעַת בְּתוֹךְ עֵמֶד בְּתַת יְקֹנֶק אֶת יְרֵכְךָ נִפְלֶת וְאֵת בִּטְנְךָ צָבָה: (כב) וּבָאוּ הַמַּיִם הַמְאָרְרִים הָאֵלֶּה בְּמַעֲיָד לְצַבּוֹת בָּטָן וְלִנְפֹל יָרֵךְ וְאָמְרָה הָאִשָּׁה אָמֵן אָמֵן: (כג) וְכָתַב אֶת הָאֵלֶּה הַכֹּהֵן בְּסִפְרָ וּמָחָה אֶל מֵי הַמַּרִּים: (כד) וְהִשְׁקָה אֶת הָאִשָּׁה אֶת מֵי הַמַּרִּים הַמְאָרְרִים וּבָאוּ בָּהּ הַמַּיִם הַמְאָרְרִים לְמָרִים: (כה) וְלָקַח הַכֹּהֵן מִיַּד הָאִשָּׁה אֶת מִנְחַת הַקְּנָאוֹת וְהִנִּיף אֶת הַמִּנְחָה לִפְנֵי יְקֹנֶק וְהִקְרִיב אֶתְּהָ אֶל הַמִּזְבֵּחַ: (כו) וְקִמַּץ הַכֹּהֵן מִן הַמִּנְחָה אֶת אֶזְכָּרְתָּהּ וְהִקְטִיר הַמִּזְבֵּחַ וְאַחֵר לִשְׁקָה אֶת הָאִשָּׁה אֶת הַמַּיִם: (כז) וְהִשְׁקָה אֶת הַמַּיִם וְהִיָּתָה אִם נְטֻמָּאָה וְתַמְעַל מֵעַל בְּאִישָׁהּ וּבָאוּ בָּהּ הַמַּיִם הַמְאָרְרִים לְמָרִים וְצִבְתָּהּ בְּטִנָּה וְנִפְלָה יְרֵכָה וְהִיָּתָה הָאִשָּׁה לָאֵלֶּה בְּקִרְבַּ עֵמֶד: (כח) וְאִם לֹא נְטֻמָּאָה הָאִשָּׁה וּטְהָרָה הוּא וְנִקְיָתָה וְנִזְרָעָה זָרַע: (כט) זֹאת תִּזְכָּר הַקְּנָאוֹת אֲשֶׁר תִּשְׁטֶה אִשָּׁה תַּחַת אִישָׁהּ וְנְטֻמָּאָה: (ל) אוֹ אִישׁ אֲשֶׁר תִּעְבֵּר עָלָיו רוּחַ קְנָאָה וְקָנְא אֶת אֶשְׁתּוֹ וְהִעֲמִיד אֶת הָאִשָּׁה לִפְנֵי יְקֹנֶק וְעָשָׂה לָהּ הַכֹּהֵן אֶת כָּל הַתִּוְרָה הַזֹּאת: (לא) וְנִקְהָ הָאִישׁ מֵעוֹן וְהָאִשָּׁה הָיְתָה תְּשֵׁא אֶת עוֹנָהּ:

רש"י

(יב) **איש איש כי תשטה אשתו** - מה כתיב למעלה מן הענין ואיש את קדשיו לו יהיו, אם אתה מעכב מתנות הכהן, חייך שתצטרך לבא אצלו להביא לו את הסוטה: **איש איש** - ללמדך שמועלת בשמים, באיש מלחמה שלמעלה ואישה מלמטה: **כי תשטה אשתו** - שנו רבותינו אין המנאפין נואפין עד שתכנס בהן רוח שטות, דכתיב כי תשטה, וכתוב בו נואף אשה חסר לב (משלי ו, לב). ופשוטו של מקרא כי תשטה - תט מדרכי צניעות ותחשד בעיניו, כמו שטה מעליו ועבור (שם ד, טו), אל ישט אל דרכיה לבד (שם ז, כה): **ומעלה בו מעל** - ומהו המעל, ושכב איש אותה: (יג) **ושכב איש** - פרט לקטן ומי שאינו איש: **אתה שכבת זרע** - שכיבתה פוסלת אותה, ואין שכיבת אחותה פוסלת אותה כמעשה בשתי אחיות שהיו דומות זו לזו: **ונעלם מעיני אישה** - פרט לסומא הא אם היה רואה ומעמעם [ומעלים] אין המים בודקין אותה: **ונסתרה** - שיעור שתראה לטומאת ביאה: **עד אין בה** - הא אם יש בה אפילו עד אחד שאמר נטמאת לא היתה שותה: **ועד אין בה** - לטומאה אבל יש עדים לסתירה: **נתפשה** - נאנסה, כמו ותפשה ושכב עמה (דברים כב, כח): (יד) **ועבר עליו** - קודם לסתירה: **רוח קנאה וקנא** - פירשו רבותינו לשון התראה, שמתרה בה אל תסתרי עם איש פלוני: **והיא נטמאה או עבר עליו וגו'** - כלומר הוא התרה בה ועברה על התראתו, ואין ידוע אם נטמאה אם לאו: (טו) **קמח** - שלא יהא מסלת: **שערים** - ולא חטים, היא עשתה מעשה בהמה וקרבנה מאכל בהמה: **לא יצק עליו שמן** - שלא יהא קרבנה מהודר, שהשמן קרוי אור והיא עשתה בחשך: **ולא יתן עליו לבונה** - שהאמהות נקראות לבונה, שנאמר אל גבעת הלבונה (שה"ש ד, ו), והיא פרשה מדרכיהן: **כי מנחת קנאת הוא** - הקמח הזה, קמח לשון זכר: **מנחת קנאת** - מעוררת עליה שתי קנאות, קנאת המקום וקנאת הבעל:

המשך <<<

רמב"ל

(כ) וטעם **ואת כי שטית מחובר עם יתן ה' אותך** - יאמר ואת כאשר שטית טומאה תחת אישך וכאשר נטמאת ויתן בך איש את שכבתו מבלעדי אישך יתן ה' אותך לאלה ולשבועה, אבל בעבור אריכות התנאים חזר לאמר פעם אחרת והשביע הכהן את האשה - ולפרש שהיא שבועת האלה. ור"א פירש כי "והשביעי" הראשון בשם והשני באלה, כאשר הוא מפורש. ואיננו נכון, כי בשם לא ישביע בלשון אם: והנה אין בכל משפטי התורה דבר תלוי בנס זולתי הענין הזה, שהוא פלא ונס קבוע שיעשה בישראל בהיותם רובם עושים רצונו של מקום, כי חפץ למען צדקו ליסור הנשים שלא תעשינה כזמת יתר העמים, ולנקות ישראל מן הממזרות שיהיו ראויים להשרות שכינה בתוכם. ולפיכך פסק הענין הזה משעה שנתקלקלו בעבירות, כמו שאמרו (סוטה מז א) משרבו הנואפים פסקו מי סוטה, שנאמר (הושע ד יד) לא אפקוד על בנותיכם כי תזנינה ועל כלותיכם כי תנאפנה כי הם עם הזונות יפרדו ועם הקדשות יזבחו ועם לא יבין ילבט. ואין הכתוב אומר שתהיינה הנשים הנואפות פטורות מן העון בעבור שבעליהן נואפים, רק שלא יעשה בהן הנס הגדול הזה שהוא נעשה להם לכבודם ולהיותם עם קדוש, והם לא יבינו בטובה הזאת ולא יחפצו בה, וזהו שאמר "ועם לא יבין ילבט", כלומר ילכד בסכלותו. וכן ואויל שפתים ילבט (משלי י ח), תרגם המתרגם הירושלמי, וסכלא בספותיה מתאחד: וזה טעם מה שאמרו (סוטה מז ב) ונקה האיש מעון, בזמן שהאיש מנוקה מעון מים בודקין את אשתו, אין האיש מנוקה מעון אין המים בודקין את אשתו. והנקיון הוא, שלא בא עליה משקנא לה ונסתרה. ויש מפרשים, שאם בעל הבעל שום בעילה אסורה כל ימיו אין המים בודקין אותה. והעולה מן ההלכה (שם), שאפילו היו בניו ובנותיו נואפים ולא כהה במ לא היו בודקין. והכלל, שהוא נס וכבוד לישראל:

רש"י לבמדבר פרק ה [המשך]

(יז) **מים קדשים** - שקדשו בכיור, לפי שנעשה מנחת מראות הצבאות, וזו פרשה מדרכיהן שהיו נבעלות לבעליהן במצרים תחת התפוח, וזו קלקלה לאחר, תבדק בו: **בכלי חרש** - היא השקתה את הנואף יין משובח בכוסות משובחים, לפיכך תשתה מים המרים במקדה בזויה של חרש: (יח) **והעמיד הכהן וגו'** - והלא כבר נאמר והעמידה לפני ה', אלא מסייעין היו אותה ממקום למקום כדי ליגעה ותטרף דעתה ותודה: **ופרע** - סותר את קליעת שעה כדי לבזותה, מכאן לבנות ישראל שגלוי הראש גנאי להן: **לפני ה'** - בשער נקנור, הוא שער העזרה המזרחי, דרך כל הנכנסים: **ונתן על כפיה** - ליגעה אולי תטרף דעתה ותודה, ולא ימחה שם המיוחד על המים: **המרים** - על שם סופן שהם מרים לה: **המאררים** - המחסרים אותה מן העולם, לשון סלון ממאיר (יחזקאל כח, כד). ולא יתכן לפרש מים ארורים, שהרי קדושים הן, ולא ארורים כתב הכתוב, אלא מאררים את אחרים. ואף אונקלוס לא תרגם ליטייא, אלא מלטטיא, שמראות קללה בגופה של זו: (יט) **והשביע אותה וגו'** - ומה היא השבועה אם לא שכב הנקי, הא אם שכב חנקי [לא תנקי], שמכלל לאו אתה שומע הן, אלא שמצוה לפתוח בדיני נפשות תחלה לזכות: (כ) **ואת כי שטית** - כי משמש בלשון אם: (כא) **בשבועת האלה** - שבועה של קללה: **יתן ה' אותך לאלה** - שיהיו הכל מקללין ביד יבואך כדרך שבא לפלונית: **ולשבועה** - שיהיו הכל נשבעין ביד לא יארע לי כדרך שאירע לפלונית וכן הוא אומר והנחתם שמכם לשבועה לבחירי (ישעיה סה, טו), שהצדיקים נשבעים בפורענותן של רשעים, וכן לענין הברכה ונברכו וגו' (בראשית יב ג) בך יברך ישראל לאמר (בראשית מח כ): **את ירכך** - בקללה הקדים ירך לבטן לפי שבה התחילה בעבירה תחלה: **צבה** - כתרנומו נפוחה: (כב) **לצבות בטן** - כמו להצבות בטן, זהו שמוש פתח שהלמ"ד נקודה בו, וכן לנחותם הדרך (שמות יג, כא), לראותכם בדרך אשר תלכו בה (דברים א, לג), וכן לנפיל ירך להנפיל ירך, שהמים מצבים את הבטן ומפילים את הירך: **לצבות בטן ולנפיל ירך** - בטנו וירכו של בועל, או אינו אלא של נבעלת, כשהוא אומר את ירכך נופלת ואת בטנך צבה, הרי של נבעלת אמור: **אמן אמן** - קבלת שבועה, אמן על האלה אמן על השבועה, אמן אם מאיש זה, אמן אם מאיש אחר, אמן שלא סטייתי ארוסה ונשואה שומרת יבם וכנוסה: (כד) **והשקה את האשה** - אין זה סדר המעשה, שהרי בתחלה מקריב מנחתה, אלא הכתוב מבשרך שכשישקנה יבואו בה למרים. לפי שנאמר בטן וירך, מניין לשאר כל הגוף, תלמוד לומר ובאו בה בכולה, אם כן מה תלמוד לומר בטן וירך, לפי שהן התחילו בעבירה תחילה, לפיכך התחילה מהן הפורענות: **למרים** - להיות לה רעים ומרים: (כה) **והניף** - מוליך ומביא מעלה ומוריד, ואף היא מניפה עמו שידה למעלה מידו של כהן: **והקריב אתה** - זו היא הגשתה בקרן דרומית מערבית של מזבח קודם קמיצה כשאר מנחות: (כו) **אזכרתה** - הוא הקומץ, שעל ידי הקטרתו המנחה באה לזכרון לגבוה: (כז) **והשקה את המים** - לרבות שאם אמרה איני שותה לאחר שנמחקה מגלה, מערערין אותה ומשקין אותה בעל כרחו, אלא אם כן אמרה טמאה אני: **וצבתה בטנה וגו'** - אף על פי שבקללה הזכיר ירך תחילה, המים אין בודקין אלא דרך כניסתן בה: **והיתה האשה לאלה** - כמו שפירשתי שיהיו הכל אלין בה: **בקרב עמה** - הפרש יש בין אדם המתנוול במקום שניכר, לאדם המתנוול במקום שאינו ניכר: (כח) **ואם לא נטמאה האשה** - בסתירה זו: **וטהרה היא** - ממקום אחר: **ונקתה** - ממים המאררים, ולא עוד אלא ונורעה זרע, אם היתה יולדת בצער תלד בריוח, אם היתה יולדת שחורים יולדת לבנים: (ל) **או איש** - כמו או נודע (שמות כא, לו), כלומר אם איש קנאי הוא, לכך והעמיד את האשה: (לא) **ונקה האיש מעון** - אם בדקה המים אל ידאג לומר חבתי במיתתה, נקי הוא מן העונש. דבר אחר משישקנה תהיה אצלו בהיתר ונקה מעון, שהסוטה אסורה לבעלה:

רמב"ם הלכות סוטה פרק ג

[יח] ואם עבר והשקה את אשתו הרי זה מוסיף על חטאתו פשע שגורם לשם המפורש שימחה במים לבטלה ומוציא לעז על מי שוטה שאשתו אומרת לאחרות שזינת ולא בדקו בה המים והיא לא תדע שמעשי הבעל גרמו.
 [יט] לפיכך משרבו המנאפים בגלוי בבית שני בטלו הסנהדרין את מי המרים וסמכו על הכתוב בקבלה +הושע די י"ד+ לא אפקוד על בנותיכם כי תזנינה ועל כלותיכם כי תנאפנה.
 [כ] שוטה שהיה לה זכות תלמוד תורה אף על פי שאינה מצווה על תלמוד תורה הרי זו תולה לה ואינה מתה לשעתה אלא נימוקת והולכת וחלאים כבדים באין עליה עד שתמות אחר שנה או שתים או שלש לפי זכותה והיא מתה בצביית בטן ובנפילת איברין.

הושע פרק ד פסוק י"ד

לא אֶפְקֹד עַל בְּנוֹתֵיכֶם כִּי תִזְנִינָה וְעַל פְּלוֹתֵיכֶם כִּי תִנְאָפְנָה כִּי הֵם עִם הַגִּזְוֹת יִפְרְדּוּ וְעִם הַקְּדָשׁוֹת יִזְבְּחוּ וְעִם לֹא גְבִין וְלִבָּט:

רש"י

לא אפקוד על בנותיכם - עוד לבדקן במים המרים כשתזנינה למה כי בעליהם עם זונות יפרדו וכאשר אין האיש מנוקה מעון אין המים בודקין את אשתו, יפרדו ת"י מסתייען לשון סיעה כלומר מתחברין אתם לשתות יין ומנחם חברו אצל עבשו פרודות שהם חביות יין: **ועם לא יבין ילבט** - אחרי שאינכם נותנין לב להבין לפיכך תתלבטו ללקות פורענות ליבוט לי טורח הדרך וליאות משא דילשי"ר בלע"ז: